

2018-092

Archeologienota

Kortemark Koekelarestraat

78

Programma van maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

13-7-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Kortemark Koekelarestraat 78, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

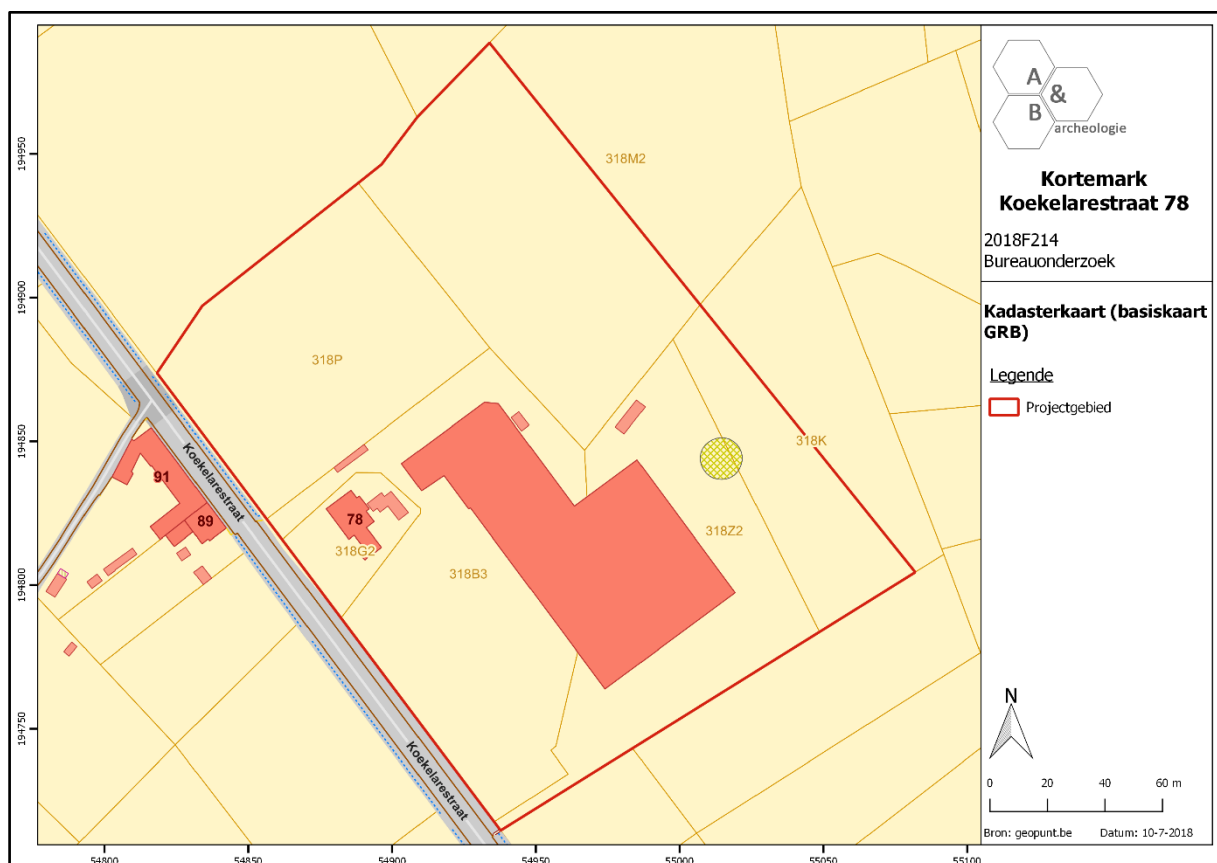
Het terrein is gelegen in Kortemark aan de Koekelarestraat 78. Het totale plangebied heeft een oppervlakte van ca. 50483m². De geplande werken spitsen zich toe op een zone van ca. 36100m². In het noordwesten, delen van perceel 318M2 en 318K, worden geen werken ingepland. Hier blijft het terrein in gebruik als weiland. De zone van de geplande werken heeft een rechthoekige vorm en sluit aan de westelijke zijde aan op de Koekelarestraat. Het grootste deel van het plangebied is ingenomen met gebouwen (woning, kantoren, opslagloodsen, stapelplaatsen, ...), parking en verhardingen met bijbehorende diverse nutsvoorzieningen. Aan de oostelijke zijde van de gebouwen bevindt zich nog een watersilo. De totale verharding en bebouwing neemt een oppervlakte van ca. 19200m² in. Aan de noordelijke zijde en een klein deeltje aan de oostelijke zijde bevindt zich een weiland. Het weiland neemt een oppervlakte van ca. 16900m² in. Kadastraal gezien bevindt het terrein zich op: Kortemark (Handzame), afdeling 2, sectie A, perceel nr. 318P, 318G2, 318B3, 318Z2, 318K (deel) en 318M2 (deel).

De geplande werken omvatten twee luiken. Het eerste luik betreft de afbraak van een deel van de bestaande gebouwen. Het kantoor met parking aan de straatzijde zal hierbij afgebroken worden. De opslagloodsen, centraal in het plangebied, zullen behouden blijven en heringericht, net als grote delen van de verhardingen en de watersilo. Nadien zal een aanzienlijke uitbreiding plaatsvinden met diverse opslagloodsen en stapelzones voornamelijk in de zone van het huidige weiland (noorden). De loodsen zullen voorzien worden van betonnen vloerplaten en paalfunderingen. Ook zullen loodsen aangebouwd worden aan de noordelijke zijde van de bestaande opslagloodsen. In het noordoosten zal de verharding uitgebreid worden voor buitenopslag en aanvoer naar de productie. In het uiterste zuiden zal een kantoorgebouw met parking aangelegd worden. Er zal een in- en uitrit voorzien worden. Langs de noordelijke, oostelijke en zuidelijke zijde zal een smalle groenzone van ca. 8m breed aangelegd worden. De geplande werken zullen een nefaste impact hebben op het bodemarchief voornamelijk ter hoogte van het huidige weiland in het noorden en oosten met een totale oppervlakte van ca. 16900m². De zone waar de loodsen en verhardingen behouden blijven zullen geen nieuwe verstoringen met zich meebrengen.

Gezien de geplande werken is verder archeologisch vooronderzoek noodzakelijk in de vorm van landschappelijke boringen, mogelijk gevolgd door archeologische boringen en proefputten, en proefsleuven. De zone voor verder onderzoek betreft het gebied van het huidige weiland in het noordelijke deel en de oostelijke tip, samen goed voor een oppervlakte van ca. 16900m². De centrale bebouwde zone zal weinig tot geen nieuwe verstoringen met zich meebrengen. De bestaande loodsen en watersilo blijven behouden, alsook grote delen van de verhardingen. Deze zone van ca. 19200m² dient niet verder onderzocht te worden.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet gestaafd worden. Wel werd duidelijk dat het terrein een hoog archeologisch potentieel kent. Daarom is voor een deel van het projectgebied dat dermate verstoord zal worden noodzakelijk om een verder vooronderzoek uit te voeren. Er wordt geadviseerd om vooronderzoek uit te voeren in de vorm van landschappelijke boringen en proefsleuven. Deze techniek is volgens een kosten-batenanalyse de beste optie om alle archeologische informatie te verzamelen. Ingeval de landschappelijke boringen aanwijzingen geven voor de aanwezigheid van begraven bodems en/of een *in situ* steentijdsite, dan dient voorafgaand het proefsleuvenonderzoek nog een archeologisch booronderzoek uitgevoerd te worden. Andere vooronderzoeken (geofysisch, oppervlakteprospecties en metaaldetectie) zijn niet zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden.

Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject. De geplande werken worden pas ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, waardoor het economisch niet aan te raden is voorafgaand al kosten te investeren voor een veldonderzoek.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (bron: geopunt.be).

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Kortemark, Koekelarestraat 78

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 54818 en Y: 194713; X: 55083 en Y: 194988

Kadastergegevens: Kortemark (Handzame), afdeling 2, sectie A, perceel nr. 318P, 318G2, 318B3, 318Z2, 318K (deel) en 318M2 (deel)

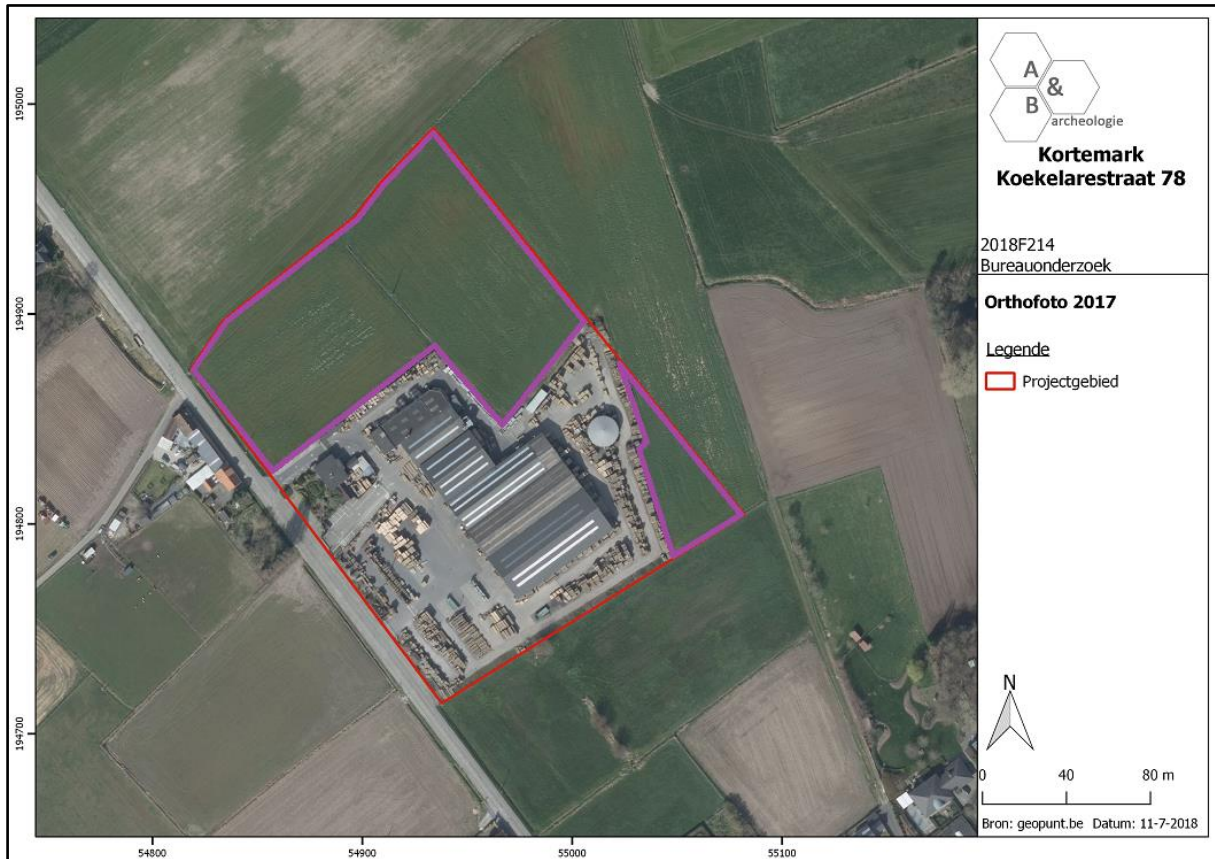
Oppervlakte totale plangebied: ca. 50.483m²

Oppervlakte zone geplande werken: ca. 36.100m²

Oppervlakte advieszone: ca. 16900m² (zie figuur 2)

De zone voor verder archeologisch vooronderzoek heeft een oppervlakte van ongeveer 16900m². Op basis van de impact van de werkzaamheden dient verder vooronderzoek te gebeuren door middel van landschappelijke boringen en proefsleuven. De zone van de bestaande gebouwen en verhardingen (ca. 19200m²) worden niet mee opgenomen in de advieszone. De onderzoeksmethodes worden hiernavolgend verder gedetailleerd besproken.

Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject. De geplande werken worden pas ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, waardoor het economisch niet aan te raden is voorafgaand al kosten te investeren voor een veldonderzoek.

Figuur 2 Zicht op het plangebied met aanduiding van de twee advieszones (paars): noordelijke deel ca. 15500m² en oostelijke tip ca. 1400m² (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor landschappelijke boringen:
  - Zijn één of meerdere begraven archeologische niveaus aanwezig?
  - Komen de bodemkundige gegevens overeen met de resultaten van de landschappelijke boringen? Is er sprake van een podzolbodem en wat is de bewaring ervan?
  - Zijn er aanwijzingen voor een mogelijke steentijdsite?
  - Wat is de bodemkundige opbouw van het plangebied?
  - Is een verder verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek nodig? Zo ja, over het volledige plangebied of delen ervan?
  - Zijn bepaalde delen van het terrein verstoord en dient het proefsleuve onderzoek hieraan aangepast?

- Vraagstellingen voor verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek:
  - Zijn er aanwijzingen voor een steentijdsite?
  - Kunnen zones met concentraties afgebakend worden?
  - Wat is het niveau waarbinnen de silexartefacten zich bevinden? Kunnen deze stratigrafisch onderscheiden worden?
  - Wat is de bodemkundige opbouw van het plangebied?
  - Is een verder onderzoek door middel van proefputten noodzakelijk? Zo ja, over het volledige plangebied of delen ervan? Wat is de omvang en ruimtelijke spreiding ervan (aantal, locatie, diepte, ...)?
  - Kan de optie *in situ* behoud gehanteerd worden? Of worden deze bedreigd bij de geplande werkzaamheden?

- Vraagstellingen voor proefputten:
  - Zijn er aanwijzingen voor een steentijdsite? Is deze ruimtelijk vast te leggen?
  - Wat is het niveau waarbinnen de silexartefacten zich bevinden? Kunnen deze stratigrafisch onderscheiden worden?
  - Kan de optie *in situ* behoud gehanteerd worden? Of worden deze bedreigd bij de geplande werkzaamheden?

- Vraagstellingen voor een proefsleuvenonderzoek:
  - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
  - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
  - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
  - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
  - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap? Kunnen de resultaten gekoppeld worden aan eerder archeologisch onderzoek?
  - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
  - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek zonder ingreep in de bodem in de vorm van landschappelijke boringen en verder onderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methodes zijn om het plangebied te onderzoeken. Indien de resultaten van de landschappelijke boringen positief zijn, kunnen deze gevolgd worden door eerst een verkennend en nadien een waarderend archeologisch booronderzoek. Een volgende stap betreft mogelijk proefputten.

Het vooronderzoek kan gebeuren na het bekomen van de nodige vergunningen.

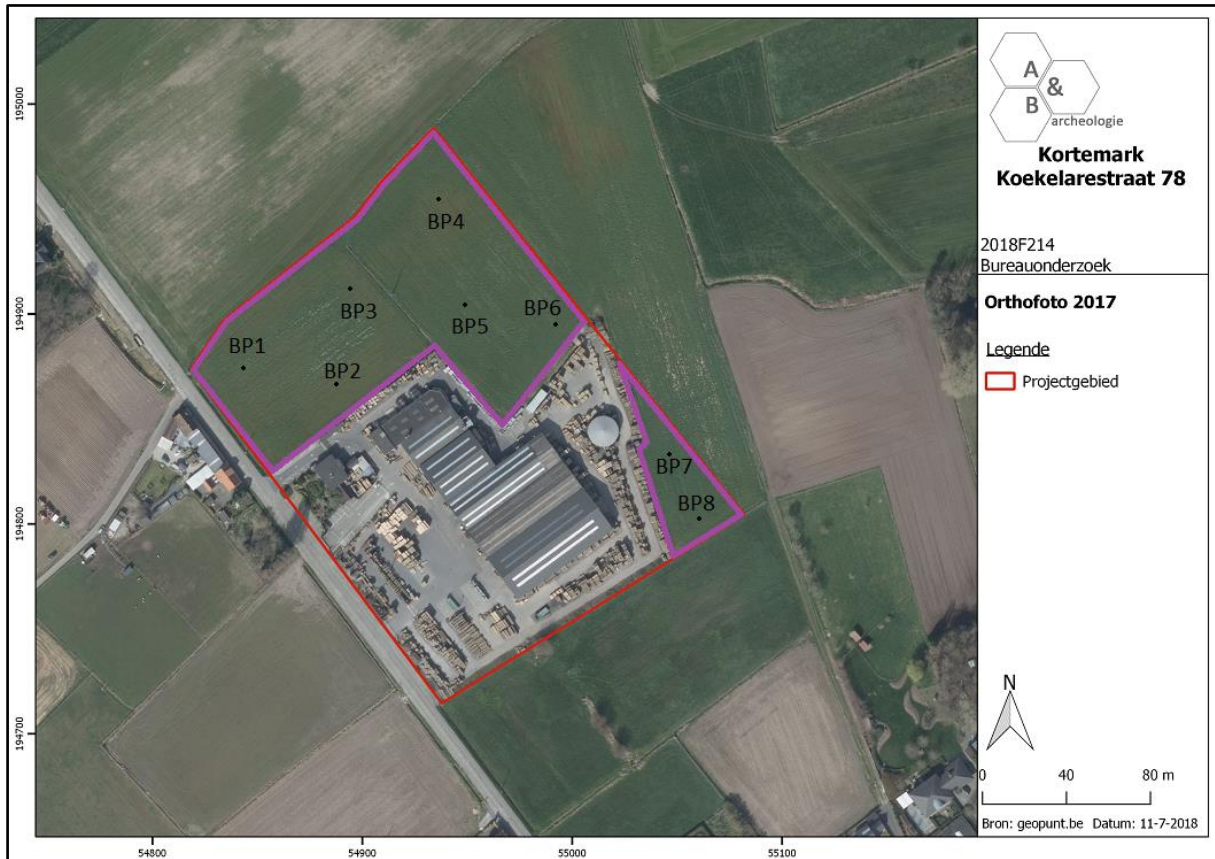
De afbakening van het plangebied en de advieszone voor verder onderzoek is te vinden op figuur 2. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

- Landschappelijke boringen

Er dienen 8 boringen uitgevoerd te worden, zoals te zien op onderstaande figuur 3. De boorpunten bevinden zich volgens een geschrinkt patroon. De bodemkaart geeft voor het plangebied vijf bodemtypes aan die variëren tussen zand en zandleem, waarbij mogelijk podzolen kunnen voorkomen.

De 8 boorpunten zijn voldoende om de verschillende bodems, de bodemopbouw, de eventuele archeologische niveaus, de aanwezigheid van een podzolbodem en de verstoringsgraad in kaart te brengen binnen het volledige plangebied, omwille van hun spreiding.

Figuur 3 Projectie van de 8 boorpunten op de orthofoto van 2017 (bron: geopunt.be).

- Verkennend archeologisch booronderzoek

Een verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen en in het bijzonder het opsporen van steentijdsites. Bij dit onderzoek dient bovendien het opgeboorde grondmateriaal uitgezeefd te worden en te gecontroleerd op de aanwezigheid van silexartefacten. De gestelde voorwaarden voor een dergelijk onderzoek in de Code van de Goede Praktijk zijn hier richtinggevend. Indien hiervan wordt afgeweken, dient dit beargumenteerd te worden.

Voor het opsporen van steentijdsites wordt een boorgrid van 10 bij 12m aangehouden. De boorpunten op de boorraai liggen 12m uit elkaar, terwijl de parallelle boorraaien 10m uit elkaar liggen. Ook hier kunnen afwijkingen op dit boorgrid beargumenteerd worden. De keuze van het boorgrid moet gebaseerd zijn op de resultaten van de landschappelijke boringen.

- Waarderend archeologisch booronderzoek

Een waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel een reeds opgespoorde archeologische site te evalueren en in ruimte af te bakenen. Hierbij wordt het boorgrid op een beperkte locatie van het plangebied gezet, waar de boorresultaten van de verkennende boringen positief zijn gebleken. De inplanting van het boorgrid wordt gebaseerd op de resultaten van het reeds uitgevoerde verkennend archeologisch booronderzoek. De methode bestaat uit een boorgrid van 5 op 6m. De tussenafstand tussen de parallelle boorraaien bedraagt 5m en de onderlinge afstand tussen de boorpunten op een raai is 6m. De voorwaarden voor een dergelijk onderzoek worden ook hier bepaald door de Code van de Goede Praktijk. Eventuele afwijkingen worden duidelijk beargumenteerd.

- Proefputten

Op locaties waar tijdens het waarderend booronderzoek goed en *in situ* bewaarde vuursteenconcentraties worden aangetroffen, worden proefputten in functie van steentijd artefactensites voorgeschreven. In deze proefputten wordt de verticale en horizontale spreiding van de vuursteenconcentraties geanalyseerd en geïnterpreteerd. Ook de aard, datering en waarde van deze concentraties worden bestudeerd, evenals hun relatie met het landschap en de impact van de geplande werken. In dit laatste geval wordt bekeken of eventueel *in situ* behoud mogelijk is of niet.

De proefputten worden ingepland op basis van de waarderende archeologische boringen.

- Proefsleuvenonderzoek

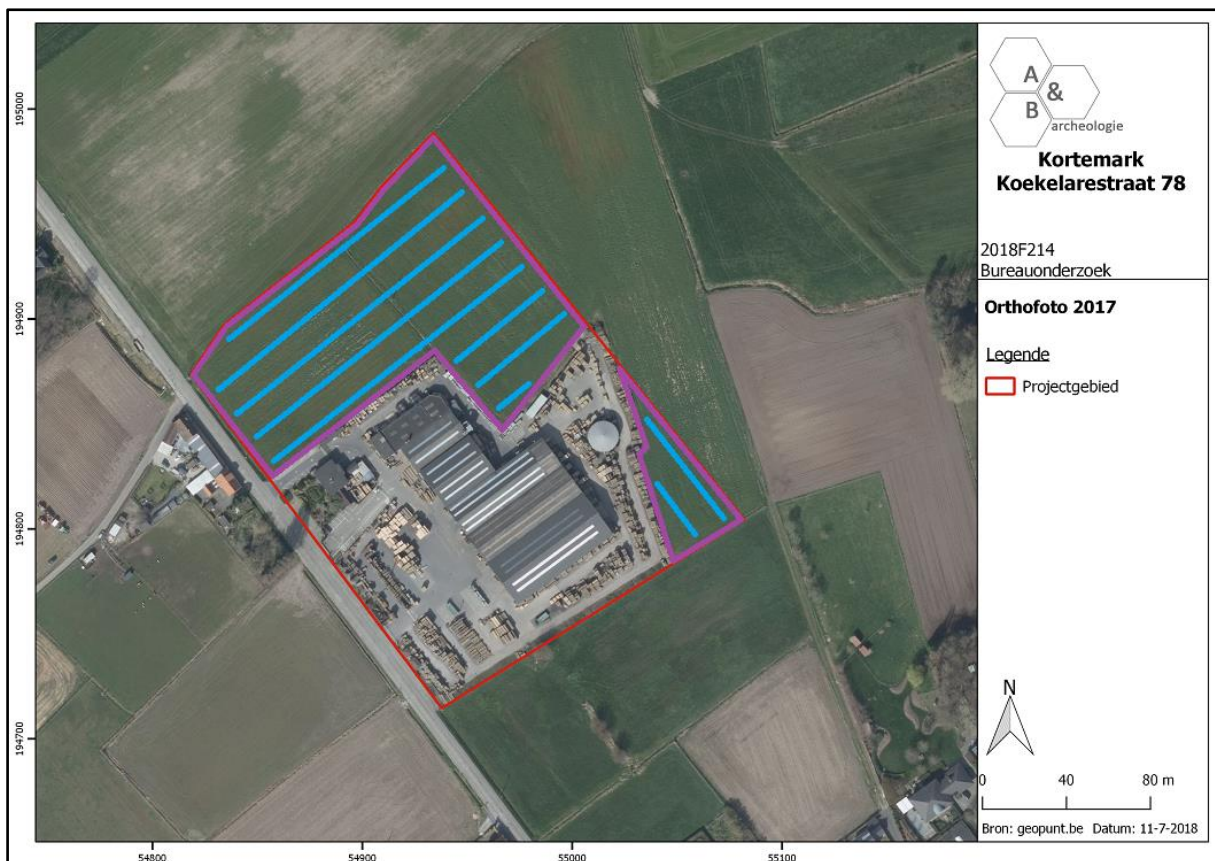
Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. In dit geval zullen 8 NO-ZW en 2 NW-ZO georiënteerde sleuven aangelegd worden. Daarnaast worden extra volg-, dwars- of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Het totale terrein is 36100m² groot waarvan ca. 16900m² geselecteerd wordt voor verder onderzoek. Hiervan 10% oftewel 1690m² dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Aanvullend hierbij moet nog voor 2,5% oftewel 423m² aan kijkvensters, dwars- of volgsleuven aangelegd te worden. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 2113m² onderzocht. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden voorgesteld in het programma van maatregelen.

Mogelijk kan het sleuvenplan of de inplanting aangepast worden aan de terreinsituatie en/of resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek. Eventuele aanpassingen dienen gemotiveerd te gebeuren door de erkend-archeoloog.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichtengebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 4 Projectie van de sleuven op de orthofoto van 2017 (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het landschappelijk booronderzoek dient uitgevoerd te worden door een (assistent-)aardkundige met aantoonbare ervaring in booronderzoeken bij podzolbodems en gebieden bij beekvalleien en heuvelruggen.
- Het eventuele verder verkennend en waarderend archeologische booronderzoek dient te gebeuren door een (assistent-)aardkundige met aantoonbare ervaring in booronderzoeken bij podzolbodems en onderzoek inzake steentijdsites.
- Het eventuele proefputtenonderzoek (steentijd) dient te gebeuren door een steentijdspecialist met aantoonbare ervaring.
- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zand- en zandleemgronden.
- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zand- en zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.